

אדם בונה למידה

הפדגוגית המזכירות
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

הצעות למערכי שיעור לכיתה ט' סביב חשיבה ביקורתית

חשיבה ביקורתית בהוראת האזרחות היא מיומנות חשובה ביותר לפיתוח יכולת התלמידים להבין ולהעריך את המציאות החברתית והפוליטית ואת המידע אליו הם נחשפים, תוך שילוב ערכים אזרחיים. בעזרתה, התלמידים לומדים לנתח סוגיות חברתיות, לזהות הטיות במקורות, להעריך השפעות פוליטיות ולהציע פתרונות מבוססים. חשיבה ביקורתית חשובה מאחר שהיא מאפשרת הבחנה בין עובדה לדעה, זיהוי הטיות והנחות יסוד, קבלת החלטות מבוססות ראיות, התמודדות יעילה עם מידע שקרי ופיתוח אזרחות פעילה ואחראית. בהצעות הבאות, המיועדות לשיעורים בכיתה ט', מודגשות מיומנויות כלליות של חשיבה ביקורתית בהקשרים אזרחיים, כגון הבחנה בין עובדות לדעות, הערכת טיעונים והצגת עמדה מנומקת.

חשיבה ביקורתית

היכולת לבחון ולהעריך מידע, דעות או רעיונות באופן מושכל, לגבש דעה או עמדה באופן עצמאי, לבחור בין חלופות ולקבל החלטות מנומקות.

[< הערכת מידע ומקורות מידע](#)

[< טיעון Argumentation](#)

[< קבלת החלטות](#)

מערך שיעור 1 בנושא: דמוקרטיה ייצוגית

במדינות המודרניות אין דמוקרטיה כפי שהייתה באתונה ביוון העתיקה, כי העם אינו מקבל את ההחלטות ישירות. בהצעה זו יצפו התלמידים בסרטון על ההבדלים בין דמוקרטיה ישירה לדמוקרטיה ייצוגית וילמדו על המאפיינים של כל אחת מהשיטות ועל הגלגולים שעברה הדמוקרטיה מאתונה ועד ימינו.

הנחיה לתלמידים:

צפו בסרטון ההומוריסטי שלפניכם והשלימו את המשימות.

"החפרנים - מהי דמוקרטיה?"

https://www.youtube.com/watch?v=0UH_K7fVF4Q&embeds_referring_euri=https%3A%2F%2Flearn.education.gov.il%2F&source_ve_path=Mjm4NTE

אדם בונה למידה

הפדגוגית המזכירות
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך
הפעלה:

- כתבו **שלושה** מאפיינים של דמוקרטיה ישירה.
- ציינו יתרון **אחד** וחיסרון **אחד** בשיטה זו לדעתכם.
- כתבו **שלושה** מאפיינים לדמוקרטיה ייצוגית.
- ציינו יתרון **אחד** וחיסרון **אחד** בשיטה זו לדעתכם.

☐ **הפעלה**

התאימו בין המושגים להגדרותיהם.

האזרחים נפגשו באספת העם בכיכר העיר, ערכו הצבעות וקיבלו החלטות.	דמוקרטיה ישירה
לגברים בעלי קרקעות ששילמו מיסים	דמוס־קרטיה
שלטון העם	דמוקרטיה ייצוגית
בארצות הברית בשנת 1789	אקלסיה
לנשים ולעבדים	הדמוקרטיה הראשונה הייתה
אספה בכיכר העיר	הבחירות הדמוקרטיות המודרניות הראשונות היו
ביוון העתיקה לפני 2500 שנים	בדמוקרטיה הישירה לא הייתה זכות הצבעה
אזרחי המדינה בוחרים להם נציגים לשלטון שתפקידם לקבל החלטות בנושאים החשובים לניהול המדינה ולפעול למען כל אזרחיה.	בבחירות הראשונות המודרניות הייתה זכות הצבעה רק

מערך שיעור 2 בנושא: פגיעה בזכויות והגנה על זכויות בימינו

התלמידים יבחנו מקרי פגיעה בזכויות אדם ברחבי העולם כיום.

התלמידים יצפו בשני סרטונים המציגים פגיעות חמורות בזכויות אדם ברחבי העולם ונפתח בעקבותיהם דיון בפגיעה היום. אפשר להקרין אחד מהסרטונים לפי בחירת המורה.

אחרי הדיון על הפגיעה בזכויות האדם נבדוק מקרים של הגנה על זכויות האדם מחיי היום־יום.

**הפדגוגית המזכירות
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות**

אדם בונה למידה

**מדינת ישראל
משרד החינוך**

הנחיה לתלמידים:

צפו בסרטונים הביעו את עמדתכם בשאלה שלהלן והגיבו לעמדה אחרת משלכם.

1. יום זכויות האדם הבינלאומי
2. מה באמת קורה בתוך מחנות הריכוז הסיניים

הביעו עמדתכם בשאלה זו:

גם כיום, למרות הטכנולוגיה המתקדמת שבידינו, ולמרות התפיסות המוסריות והפוליטיות המקובלות כיום, מתרחשות פגיעות חמורות מאוד בזכויות האדם.

-מדוע לדעתכם עדיין נפגעות זכויות אלה?

כתבו את דעתכם והגיבו לדעה שונה משלכם.

הפעלה:

שתפו בלוח הכיתתי מקרה של הגנה על זכויות מחיי היום-יום.

לאחר מכן צפו בסרטון והסבירו כיצד בא בו לידי ביטוי הצלחה של מאבק להגנה על זכויות.

חנות קטנה ונגישה

מערך 3 : התנגשות בין זכויות

בשיעורים אחרים התלמידים למדו מהן זכויות היסוד וזכויות האזרח. כעת נדון בהתנגשויות בין זכויות ובהתנגשויות בין זכות לאינטרס ציבורי או ליעד המדינה. התלמידים יבינו שכל הזכויות הן יחסיות ולא מוחלטות. אי אפשר לקיימן במלואן ובאופן מוחלט, ולכן יש מנגנונים שצריכים לפעול בדרך של שקלול ואיזון.

לסיום נבקש מהתלמידים לתת דוגמאות מחיי היום-יום שלהם להתנגשות בין זכויות ולהתנגשויות בין זכויות הפרט לטוב המשותף ונדון בשאלה כיצד נכריע - מה גובר על מה? אפשר לדון בשאלות איך פותרים את ההתנגשויות האלה ומהם המנגנונים.

הזכויות הן יחסיות ולא מוחלטות

הסבר: הזכויות שלמדנו לעיתים סותרות זו את זו, ואי אפשר לממשן במלואן בשום חברה דמוקרטית - הן יחסיות ואינן מוחלטות. לכן במקרה של התנגשות בין זכויות או בהתנגשות בין זכות לאינטרס הציבורי נדרש איזון סביר בין הזכויות ופגיעה מידתית בזכות הנפגעת. לפניכם טבלה. כתבו בה דוגמאות למגבלות שהוטלו על הציבור בתקופת משבר הקורונה והזכויות שנפגעו כדי לאפשר את הזכות לחיים ולביטחון.

אדם בונה למידה

הפדגוגית המזכירות
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

הפעלה: בתקופת משבר הקורונה הוטלו מגבלות כדי לעצור את התפשטות הנגיף, בשם הזכות לחיים ולביטחון. עם זה נפגעו זכויות אדם ואזרח וחירויות יסוד. הציגו בטבלה את המגבלות שהוטלו על האזרחים ואת ההתנגשות בין הזכויות.

המגבלות במשבר הקורונה		פגיעה בזכויות אדם ואזרח ובחירויות יסוד	
איכוני שב"כ (לדוגמה) פר זיה		פגיעה בזכות לפרטיות פר זיה	
רשום כאן ✎		רשום כאן ✎	
רשום כאן ✎		רשום כאן ✎	
רשום כאן ✎		רשום כאן ✎	
רשום כאן ✎		רשום כאן ✎	
רשום כאן ✎		רשום כאן ✎	
רשום כאן ✎		רשום כאן ✎	

על מגבלות ועל חירויות

הסבר לתלמיד: כפי שלמדנו הזכויות הן יחסיות ואינן מוחלטות. צאו מהכיתה וצלמו במכשיר הנייד שלכם תמונה המבטאת שמירה על זכות אדם או הפרת זכות אדם, או תמונה המדגימה התנגשות בין זכויות מחיי היום-יום והעלו אותה ללוח הכיתתי.

הפעלה:

העלו ללוח הכיתתי תמונה של זכות או להפרה של זכות או תמונה המדגימה התנגשות בין זכויות.

מצבים של התנגשויות בין זכויות

לפניכם כמה מצבים המתארים התנגשות בין זכויות.

מיינו את המצבים להתנגשות המתאימה להם :

1. התנגשות בין שתי זכויות של אותו אדם.
2. התנגשות בין זכות אדם אחד לזכות אדם אחר.
3. התנגשות בין זכות אדם למטרה של מדינה או לאינטרס של כלל הציבור.

אדם בונה למידה

הפדגוגית המזכירות
אגף א' – מורשת חברה ורוח
תחום דעת אזרחות

מדינת ישראל
משרד החינוך

חיפוש בתיקים בכניסה לקניון.

מעבר בגינה השייכת לשכן בבנין.

כדי לכבד את ימי הזיכרון הממלכתיים אוסרת המדינה על בעלי
מסעדות להפעילן בימים אלו.

אדם אושפז בכפייה עקב מצבו הרפואי.

גל עצובה בזמן האחרון. אימה של גל מודאגת ממצבה ומחליטה
לקרוא ביומן האישי שלה כדי לבדוק אם קרה לה משהו קשה.

מנהל בית החולים מעוניין לתבוע את העיתון שפרסם מידע רפואי
חסוי של חולה ידוען שטופל בבית החולים.

בעקבות צורך ביטחוני הוחלט למנוע פרסום של ידיעה תקשורתית.

דני לא יכול לצאת מביתו כי העיר שהוא מתגורר בה הייתה "אדומה"
בתקופת משבר הקורונה.

פרסום של תגובות שליליות (טוקבק) ברשתות החברתיות על זמר
מפורסם.